

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.пс.н. Ваня Матанова, СУ“Св. Кл. Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование: Социални, стопански и правни науки

професионално направление: Психология.....

докторска програма: Специална психология.....

Автор: Майа Бисерова Фьодорова-Радичева

Тема: *Социални интеракции при ученици със специфични нарушения на способността за учене*

Научен ръководител: проф. д.п.н. Дора Стоилова Левтерова, ПУ“Паисий Хилендарски“

1. Общо описание на представените материали

Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита пред научно жури на заседание на Разширен катедрен съвет на катедра „Психология“ към Педагогически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, проведено на 30.03.2021 год.

Със заповед № Р33-1392 от 23.04.2021г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: Социални интеракции при ученици със специфични нарушения на способността за учене, за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование Социални, стопански и правни науки, професионално направление Психология, докторска програма Специална психология.

Автор на дисертационния труд е **Майа Бисерова Фьодорова-Радичева** – докторантка в редовна форма на обучение към катедра Психология с научен ръководител Проф. д.п.н. Дора Стоилова Левтерова, ПУ“Паисий Хилендарски“.

Представеният от Майа Фьодорова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография;
- протокол от катедрения съвет за откриване на процедурата за защита на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на Педагогически факултет .

2. Кратки биографични данни за докторанта

Майа Фьодорова завършва бакалавърска степен по Психология и магистърска степен Психология на управлението в ПУ“Паисий Хилендарски“. От 2018 г. е редовен докторант по Специална психология в ПУ.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Специфичните нарушения на способността за учене стават особено популярни в средата на 80-те години. До наши дни са известни огромно количество научни изследвания в тази област, които традиционно са фокусирани върху особеностите в усвояването на академични умения. Изследването на социалните интеракции е по-малко застъпено, а в българския културен контекст е много ограничено. Темата е актуална и важна и поради не особено високата ефективност на ресурсното подпомагане и приобщаването на тези деца. Резултатите от такъв вид изследвания могат да бъдат от полза за прецезиране на индивидуалния подход към тези ученици.

Приобщаващото и интегрираното образование натоварват такива изследвания с изключителна актуалност. Търсенето на специфичните особености на социалните интеракции на учениците със СНСУ е важен аспект на усилията за подобряване на приобщаваща училищна среда.

4. Познание на проблема

Докторантката демонстрира добро познание на основни теоретични постановки и научни изследвания на ученици със специфични нарушения на способността за учене.

5. Методика на изследването

Изследователският инструментариум съответства на целите и задачите на емпиричното изследване. Изследователската батерия включва въпросник за самочувствието, графична беседа „Моят кръг на общуване“, метод за Q- сортиране, анкетна карта за социометричен анализ на отношенията в класа.

Избраната методика на изследване позволява ли постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите на дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Структурата на дисертацията включва увод, три основни глави, изводи и препоръки, заключение, списък на публикациите по темата на дисертационния труд, списък на съкращенията, на изображенията, на таблиците, графиките, на използваната литература и 5 приложения.

Направен е количествен, качествен и статистически анализ на емпиричните данни. Добросъвестно са представени данни за доказване или отхвърляне на издигнатите хипотези. На основата на клъстърен анализ се доказва известно изместване на дименсиите на положителните качества, което се оказва характерно за учениците със СНСУ. Част от хипотезите се отхвърлят, други се доказват частично, което е добре обосновано в дисертационния труд.

Важен резултат от емпиричното изследване е откриването на нарушения във формирането на вътрешно съгласуван „Аз-образ“, състоящ се от конгруентни един на друг „Аз-образ“-и, което създава трудности във формирането на идентичността и поражда риск от възрастова личностна криза.

Представените резултати са достоверни и могат да служат като основа за формулиране на приносите на дисертационния труд.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на дисертационния труд на Майа Фьодорова са предимно практико-приложни. Особено важни за практиката са адаптациите на използваните инструменти- социален кръг на общуване, изследване на самочувствието, изследване на

съгласуваността на Аз-образа. Направените адаптации са на основата на прецизен статистически анализ.

Разширени са познанията в областта на СНСУ, чрез непроучвани в нашия културен контекст психологически особености в социалните интеракции, самочувствието и „Аз-образ“-а на учениците със СНСУ; разкрито е влиянието на различни фактори върху социалните интеракции на учениците със СНСУ.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представените 5 публикации са по темата на дисертационния труд, съответно – 3 броя статии и доклади – 2 броя. Статиите са публикувани в национални списания на български език. Един доклад е изнесен на Международен конгрес. Петте представени публикации са самостоятелни.

9. Лично участие на докторанта(ката)

Представеният дисертационен труд е самостоятелно дело на докторантката. Самостоятелно нейно дело са формулираните приноси и получени резултати.

10. Автореферат

Представеният автореферат отговаря съдържателно на дисертационния труд. Кратко и ясно са представени отделните части на дисертационния труд. Авторефератът е изготвен според изискванията на съответните правилници и отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

11. Критични забележки и препоръки

Основното ми забележка е свързана с големината на извадката. Малкият брой изследвани лица ми дава основание да смятам, че при друга извадка част от изводите биха били други. Учудване предизвиква твърдението, че СНСУ са с ниска честота, което е категорично опровергано от клиничната практика и епидемиологичните изследвания.

Литературният анализ е на базата на 92 източника, което също буди недоумение, на фона на огромното количество литература по въпросите на СНСУ.

Основната препоръка е разширяване на извадката, както и разширяване на качествения анализ на получените емпирични данни.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

С получените резултати е необходимо да бъдат запознати училищните психолози и ресурсни учители, с цел прецезиране на психологическата помощ и подкрепа за ученици със СНСУ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научно-приложни и приложни резултати, които отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и резултати съответстват на специфичните изисквания на Педагогически Факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Майа Фьодорова притежава теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална психология, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на Уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Майа Фьодоровав в област на висше образование: Социални, стопански и правни науки, професионално направление Психология, докторска програма Специална психология.

18 юни 2021 г.

Рецензент:

(Проф. д.пс.н. Ваня Матанова)